

נתיבות ההוראה

להוצאת חידו"ת ממורינו
הגאון הגדול רבי מתתיהו דייטש שליט"א
גאב"ד רמת שלמה, ובעל נתיבות אדם

פסקי הלכות, תשובות והוראות
מאת מורינו הרב שליט"א ומרבני בית ההוראה יד הרמ"ה

פרשיות צו - שמיים, אדר ב' תשפ"ד | גיליון ט'

נתיבות ההוראה

בירור ברין בן עיר שהלך לברך וכן בדרך שהלך לעיר

שאלה: בן ישיבה שהגיע בחודש חשוון מחו"ל כאן בעיה"ק ירושלים ת"ו כאורח אצל אחיו, והיה בדעתו בשעתו לחזור למקומו אחרי חנוכה לביתו שבחוץ לארץ, אך אחר כך החליט להישאר כאן עד ערב פסח.

ונפשו כשאלתו, אם צריך לקרוא המגילה כאן ב"ד, לפי דעת המשנ"ב דאולינן כתר דעתו בשעת יציאתו מביתו, והרי הוא היה בדעתו כשיצא מביתו בחו"ל לחזור למקומו לפני פורים דמוקפים, א"כ אפשר שאינו יכול לקרוא המגילה כאן במ"ו, אלא חיובו כיום י"ד.

תשובה: יקרא במ"ו בכרבה, כרין מוקף.

בירור הענין: א. הנה במשנ"ב (ס' תרפ"ח, ס"ק יב) נקט כדעת הראשונים דאולינן כתר מחשבתו ביציאתו בעת נסיעתו מהעיר לברך, והיינו בן עיר שיצא מעירו על דעת לחזור לעירו מן הכרך לפני האיר יום ט"ו, שהוא יום קריאה דמוקפים, אף שלבסוף רואה שמוכרח להתעכב שם גם על יום ט"ו, מ"מ אינו נקרא 'מוקף', וקורא ב"ד בכרך.

והחזו"א (ס' קנב, ס"ק ב) חולק עלה, ולדעתו אם בכניסת ליל ט"ו נמלך להישאר שם עד אחר עלות השחר נקרא מוקף, וקורא במ"ו.

ב. והנה בדבר השאלה רידן, נראה דיקרא במ"ו בכרבה, כרין מוקף, לא מיבעיא דלפ"ד החזו"א דינו כמוקף, כיון דבכניסת הפורים היה בדעתו להישאר בירושלים עד אחרי פורים דמוקפים.

אלא הנלענ"ד דאף לדעת המשנ"ב דינו כמוקף, דנראה לומר דעד כאן לא פסק המשנ"ב דדעתו בשעת היציאה ממקומו קובע, אלא באופן שנתן בדעתו בהדיא בשעת יציאתו ממקומו על זמן הקריאה דפורים, היכן יהיה אז כיום הפורים, כמוקפים או בפרוין.

כלומר, דרוקא כשהיה בדעתו ומחשבתו בהדיא בשעת יציאתו מן העיר שכיום הפורים יהיה בחזרה במקומו, ולא יהיה מוקף, או לא נעשה מוקף אף אם נתעכב אחר כך ונשאר במקומו, דסבירא להו דאולינן כתר דעתו ומחשבתו בשעת היציאה ממקומו, וזה היו הקובע אם דינו להיות כמוקף או כפרוין.

אבל היכא שלא עלה על דעתו ומחשבתו כלל ענין יום הקריאה דפורים היכן יהיה, ולא חשב כלל על יום הפורים, אלא היה דעתו לחזור בחודש כסלו, וכדומה, שזה יוצא בפועל לפני פורים, אין זה קובע דינו לענין יום הפורים כלל, אם דינו כמוקף או פרוין, ולכן אם אחר כך נתעכב ונשאר לשהות במקומו עד אחר הפורים, פשיטא דינו כמוקף ב"י, כיון שנמצא כאן, וקורא במ"ו.

[איכרא דלכאורה מלשון החזון איש שתמה על שיטות הראשונים דאולינן כתר מחשבתו בשעת יציאתו מעירו, דא"כ אף מתחילת השנה נאמר כן. ולפמש"נ א"ש].

ג. והנה ע"א שהוריתי לו לקרוא ביום ט"ו, מ"מ אמרתי לו שראוי לקרוא גם ב"ד, כי עדיין לא מצאתי לי חבר בחידושי זה, אף שלענ"ד נראה כן פשוט.

ד. ע"ד בן עיר שבכניסת ליל י"ד עדיין היה במקומו, ויש בדעתו לצאת אחר כך במשך הלילה לברך לפני שהאיר המזרח של יום ט"ו, נלענ"ד פשוט דנתחייב לקרוא במקומו, כלל ויום י"ד, כיון דבתחילת כניסת הפורים היה כאן במקומו, חל עליו חיוב היום, ולא מהני להפקיע עצמו על ידי מחשבתו לצאת אחר כך במשך הלילה לעיר מוקפת.

וכמש"כ בהדיא החזו"א (שם) דרוקא כאשר בן כרך נכנס לפרוין לפני כניסת הלילה הוא דמהני דעתו להיות פרוין בן יומיו אם קבע להישאר שם עד האיר היום, אבל כל עוד שהוא עדיין בכרכו בכניסת ליל י"ד לא מהני אף שדעתו לצאת במשך הלילה ולהיות בהאיר היום די"ד בפרוין.

כמו כן פשוט לענ"ד גם לענין בן עיר שנמצא בכניסת י"ד במקומו לא יועיל מחשבתו לצאת במשך הלילה למוקפין ולהיות שם עד אחרי האיר היום, להפקיע ממנו חובת היום של מקומו, כיון שכבר נתפס בחובת יום הפורים שחל במקומו, ואין מקום לחלק ביניהם.

[וכמו כן בן עיר שיחשוב במשך יום י"ד להיות בכרך לפני האיר היום לא יועיל אלא שנכנס לכרך לפני כניסת הלילה דמ"ו].

~ המשך בעמ' ב

תוכן הענינים

ד"ת ממורינו הרב שליט"א:

'נתיבות ההוראה': דין בן עיר שהלך לברך
'נתיבות ההלכה למעשה': משל"מ, זכור, עה"ג, מגילה בשבת
'נתיבות הש"ס': קריאת פרשת פרה בזמן הזה
'נתיבות רבותינו': למה נקרא שמו 'פורים'?

ד"ת מרבני בית ההוראה:

א. קיצור דיני תפילה וברכות אחר שתיית יין - חלק ב'
ב. ברכת 'טוריה' - מאכל הממולא בשר

נתיבות ההלכה למעשה

תשובות הצרות, והוראות למעשה

בענין לומר 'תודה' על המשלוח מנות

שאלה: בלקט יושר (עמ' 158) מביא מהתרוה"ד שלא לומר תודה על משלוח מנות, האם נקמינן כן לדניא.

תשובה: על המשל"מ ששולח לקיים עיקר המצוה, נכון שהמקבל לא יודה לו, אך על שאר משל"מ יכול להודות.

דהנה זה לשון הלקט יושר בשם רבו, 'זכורני כשאתה הביא לו [לבעל התרומות הרשן] מנות בפורים, אמר לו, תאמר לשולחך, איני צריך להשיב לו שלום בשביל מנות פורים, בלשון אשכנזי מן דאנקט ניט אם פורים', עכ"ל. וד"ו היה שגור על לשון מו"ח מרן הגר"מ הלבדשטם זצ"ל כמובא בהליכות משה פורים (ס' ב, ביאורים ס"ק כ).

ויבאר מעמו, עפמש"כ בס' החיים [לאחי מהר"ל מפראג זצ"ל] (חלק ג, ס' ג) בזה"ל, כל מי שעושה סעודה שהוא מחויב בה כגון סעו' נישואין ומילה, אין מחויבין לו עליה מובה, אחר שהוא דרך החיוב, עכ"ל. [ועי' בנין יעקב (ס' עב) שביאר, דהתרוה"ד אויל לשיטתו במעמא דמשל"מ,

שהוא לצורך הרווחת הענין לטעו' פורים, וא"כ הרי"ו חובב כמו צדקה, משא"כ לטעם דלהרבות ריעות, אדרבה, הרי בכך שמודה לחבירו הרי שפיר הירבה בריעות].

וכיון שכן, זה דרוקא במשל"מ שמחויב לשלוח מדינא, דהיינו ב' מיני אוכלין לאדם אחד, אבל בשאר המשל"מ ששולח אחר שכבר יצא יד"ח במצוה זו, ליכא למחש.

הקדמת קריאת 'זכור' לשבת הפסקה

שאלה: בנידון שאלתו של הג"ר שמעון בוסיראן שליט"א רב שכונת הר חומה פעיה"ק, ע"ד כמה מתלמדיו, אשר נמצאים במקום מסוים אשר בשבת פר' ויקרא - זכור ודאי לא יהיה להם שם ספר תורה, האם הם יכולים להקדים קריאת 'זכור' לשבת 'הפסקה פר' פקודי.

תשובה: כן, דהנה לא מיבעיא שיצא יד"ח המצוה דאין של מחיית עמלק אף שלא קראוהו מונה, וכמש"כ המשנ"ב (ס' תרפ"ח, ס"ק טו) שבשעת הדחק יוצא יד"ח בקריאת 'זכור' עמלק בפורים, וכדמות ~ המשך בעמ' ד

ונראה בזה, והיינו רק מדאמרו חו"ל בן עיר שהלך לברך וכו', והכוונה הדוקה כשהלך ממוקמו שבפרוץ לכרכין, אבל כל עוד שעוד לא "הלך" אלא הוא נמצא במקומו, לא יועיל דעתו ומחשבתו להפקיע ממנו חובת יום הקריאה שחל במקומו, ולהיפך להיות כמוקף.

[ומש"כ דיד נפשי הנה"צ מוהר"ש רבינוביץ שליט"א בס' פסקי תשובות (ס' תרפ"ה, ס"ק צ"ג) לחלק בזה, ואחר שהאר"ך במוטו"ד העלה דבבן עיר שהלך לברך, אף אם בכניסת ליל י"ד עדיין היה במקומו, מועיל דעתו ומחשבתו להיות בפרוץ במו"ד להפקיע ממנו חיובו ולעשותו כדון מוקף לקרא המגילה במו"ד אפילו בהיותו בעירו ביום מ"ג, אינו נלענ"ד. וכאשר נתבאר דלא מועיל דעתו אלא א"כ נעקר ממקומו, והלך לברך, או בן כרך שנעקר והלך לפרוץ, אבל כל עוד שעומד במקומו לא יועיל דעתו לשנות דינו, וכמוש"ג].

ויותר מזה שמענו בדברי הנרע"א (בתנחות האבן העזר, בתרוץ קמ"א), דשביעה הוא מה שאחרים רגילים לשבעו, ובפת הבאה בכיסנין מיירי בפחות משיעור קביעות ואינה דאורייתא, [אמנם ילע"ה הילוכו דהמשנה ברורה בזה, מחד הביא לספיקא דהבית יוסף, וביותר ע"י שעה"צ (ס' ר"ש ס"ק י"ד) דכפי העולה פת הבאה בכיסנין פחות משיעור קביעות הוא נדון דרבנן, ומאריך בסו"ס קפ"ד נקט דאולינן בחר שביעה דידה, והדברים עתיקין וע' חזון איש (ס' ל"ד ס"ק ד)].

מ"מ לדידן סגי אי נימא דסתם אכילה פחות מקביעות אין זה שיעור כדי שביעה, עכ"פ כל שלא נודע אחרת ולא תמיד אפשר לברך, ואכמ"ל.

עוד תרצו בזה כמה מרכבוותא [גינת ורדים, שוע"ה, הנרע"א (בת"ה בתרא) ועוד] דספק זה, גם על הצד שהוא פת גמורה, הא מ"מ מדא"ל עכ"פ מהני ברכת מעין שלוש, דחילוק ברכות אינו דא"ל (ועיקר ריש ס' קצ"א).

אבל תירוצו זה אינו עולה עם שעה"צ (ס"ק ע"א), אמנם הנרע"א ישב קו' שעה"צ שהקשה מספק קרא ק"ש דחזור וקורא יחד עם ברכתה אף שאינם דא"ל, דהכא מחוייב ודאי במע"ש, והספק הוא האם סגי בזה, או דלא סגי וצריך לברך ברכה"מ, וספק זה הוא ספיקא דרבנן, ע"ש.

עכ"פ בנד"ד, דאכל חתיכה אחת ספק ברכה"מ או מע"ש, כפי העולה אינו שיעור שביעה, ובאנו לדינו דבית יוסף, ומברך מע"ש.

אף דכאן חמיר מפי חשיב "איקבע" (כעין איקבע אסורא), משא"כ בספיקא דהב"י דהספק הוא על חתיכה עצמה [ע"י פרמ"ג (מ"ו קפ"ו ס"ק א'), מ"מ הרי לא ברורא דחשיב קבוע דא"ל וכנ"ל], ועוד דלפי כל הג"ל אין כאן צד ברור דא"ל, [וע"י פרמ"ג (קס"ח מ"ו י"ב)], ודו"ק.

ה.

מן ההכרח לציין, דמלכד כל הג"ל יש כאן עוד ב' נידונים:

א. האם מילתא פסיקתא היא דהמורטור"א חייבת כודא בברכה"מ, ושורשו בגדר המדויק בחילוק בין מרוקנין (ברכות ל"ז ע"ב ושם סמ"ו) לאובלי"ש (שם ס"ח).

ב. שהרי מאפה זה עומד להיות ממולא, ולכך הוא נועד, ואף דהשרישו לנו הפוסקים דממולא הוא קודם אפייה, אבל יל"ע בעומד לכך.

אמנם בנד"ד הוא ממולא בכשר, וא"כ באנו לפלוגתא דמ"ז ומג"א האם ממולא הוא למתיקה דוקא, ואכמ"ל.

המשך מעמ' 3

מאמרו של הגאון רבי יהושע בחר שליט"א:

עיקר ומפל המבו' בש"ס וכנודע, ומה דמצינו הוא דאולינן בחר רובא, אבל כאן הרי יש לדון בו "קבוע" וכדלעיל.

והאם דין קבוע זה שורשו בדין דא"ל או דהוי קבוע דרבנן, תליא בסברות הראשו' מדוע בכל תערובת לא אמרינן קבוע, האם הוא רק משום שהאיסור התבטל או משום שהאיסור אינו ניכר, ונפק"מ בנד"ד ואכמ"ל.

ד.

וא"כ לכאורה יש לראות נדון זה כספק השקול האם ברכתו מעין שלוש או ברכת המזון.

ובב"י (ס' קס"ח) כלפי ג' שימות הראשו' בגדרי פת הבאה בכיסנין, יסד הב"י "וכיון דספיקא במידי דרבנן הוא נקטינן כדברי כולם להקל ואינו מברך המוציא וג' ברכות אא"כ קבע וכו'".

והוא יסוד הפסק בשו"ע (שם ס"ז) והביאו גם ביה"ל (שם ס"ח ר"ה מעונים) שכ"כ האחרונים [ומשו"כ לא מברכינן על פת הבאה בכיסנין בסעודה], והקשו האחרונים אמאי הוי ספיקא דרבנן הרי לצד שהוא פת גמור צריך לברך ברכה"מ, [דברי ביה"ל בס"ה הם על קושיא אחרת, דו"ק].

וציר דבריהם לענייננו הוא על ב' אופנים:

א. הרי כל הנידון דפת הבאה בכיסנין הוא רק כשאכל פחות משיעור מקביעות סעודה, שהרי כשאכל שיעור קביעות סעודה מברך ברכה"מ, וקי"ל לעיקר דאינו חייב מדא"ל בברכת המזון כי אם כשאכל שיעור כדי שביעה, וכאן הרי אכל פחות משיעור קביעות,

נתיבות השי"ס

פנינים יקרים מתוך השיעור בנמרא בסדר 'עמוד היומי'

~ קריאת פרשת פרה בזמן הזה ~

א. כמתני' (מגילה, דף כט ע"א) בשבת שלישית קורין פרה אדומה, ופירש"י, להזהיר ישראל שיעשו פסחיהן בטהרה. וצ"ב, דהא מעם זה הוא בזמן שביהמ"ק קיים, אבל בזמנינו שבעה"ר אין ביהמ"ק ואין אפר פרה, לאיזה צורך קורין אותה? ואכן בס' החינוך (מצוה שצו) כתב, דזהו מנהג בעלמא. ובלבוש (ס' תרפה) כתב, דכבדי שנתפלל על מהרתנו.

ב. מיהו, יש כמה ראשונים דס"ל שיש בזה מצוה דאורייתא, כ"כ תוס' הרא"ש (ברכות, דף יג ע"א), הרשב"א (שם), הריטב"א (שם), שו"ת תרוה"ד (ס' קה) בשם תוס' הקצרות (ברכות שם), תוס' שאנץ (מוטה, דף לג ע"א), ומרדכי (הובא בב"ה, ס' תרפה). ובשיטת התוס' נחלקו הפוסקים ואכמ"ל. וכ"נ להלכה בשו"ע (ס' תרפה, סעי' ז) שחיובה מדא"ל, וכ"כ בהל' קריה"ת (ס' קמ, סעי' ב) שפיר' זכור ופיר' פרה צריך לכוין ולשומעם מפי הקורא ע"כ, [וע"י הליכות משה פורים (ס' א, ביאורים ס"ק ד) שביאר למה נקט המחבר לשון יש אומרים]. ותמה המג"א (שם, ס"ק א), וכי היכן מצינו רמז בתורה לחיוב קריאת פרה?.

ג. ומצינו בזה כמה ישובים, בשו"ת ערוגת הבושם (או"ח, ס' רה) מתרין בשם כק"ו הישגה משה ז"ע, וכ"כ בשו"ת דובב מישרים (חלק ב, ס' מג), שחיוב קריאת פרה הוא משורש מצות זכירת מעשה העגל, וכבר תמה המג"א (ס' פ, ס"ק ב) למה אין קוראים פרי העגל בכל שנה כמו קריאת פרי זכור, שהרי בשניהם נאמר 'זכור', ותירץ דכיון דנגאי הוא לקרות מעשה עגל כדאי' בגמ' (מגילה, דף כה ע"ב) מפני כבודן של ישראל, לכן לא תיקנו קריאה זו עב"ד, וכיון שכן, קורין פרה כיון שהפרה באה לכפר על מעשה עגל כמש"כ רש"י (פרי' חוקת) בשם רבי משה הדרשן, ושפיר נתקיים זכירת מעשה העגל בקריאה זו, ולכן חיובה מדאורייתא. ובספח"ק עבודת ישראל (פר' פרה) לכנ"ז מקאזנין זצ"ל ובשו"ת התעוררות תשובה (ס' תען, אות יא) תירצו, דילפינן לה מיתורא דקרא 'לאמרי', שצריך לקרותה אף כשאין ביהמ"ק קיים, ע"ש.

ד. וכיון דנקטיו שהוא מדא"ל, יש לכוין לצאת, וכן כשיש ספק צריך לחזור ולקרות. וכן נראה, דלדעת החת"ס (אה"ע, ס' קט) שבשנה מעוברת צריך לכוין 'זכור' גם בפר' צאת, ה"ה נמי דצריך לכוין 'פרה' גם בפר' חוקת. וע"י בשו"ת הגרע"י שלעזינגער זצ"ל (חלק א, ס' רכא) שכתב, כי 'קבלה' אצלו מהחת"ס זצ"ל שנשים ישמעו 'זכור' ו'פרה'.

הגאון רבי אלחנן ברונר שליט"א

מו"צ בבית ההוראה

ובעמח"ס נתיבות המוקצה, נתיבות הברכה, וש"א"ס

הגאון רבי יהושע בחר שליט"א

מו"צ בבית ההוראה

רב קהילת חפץ חיים, וראש כולל במדרש אליהו, אלעד

שאלה: ע"ד מי שהכינו כמה מיני מאפה הנקרא טורטי"א משתי חבילות, כאשר הרוב מחבילה שנכתב עליה שברכתה "מוזנות", והמיעוט מחבילה שנכתב שברכתה "המוציא", ונתערבו יחד, ואכל מתוך התערובת רק מאפה אחד, ושאלתו האם יברך ברכת המזון או מעין שלוש.

ושאלה זו, מצויה ביו"ט פורים, אשר נהגו בכמה קהילות קדושות לאכול מאכלים ממולאים בכשר וכדוע.

תשובה: כשאין בידו לחייב עצמו שוב בברכת "המוציא", יש לצדד שיברך מעין שלוש.

ביאור הענין: הענין סובל אריכות במציאות וברין ונציין שורשי הענין בקצרה.

א.

בגמ' ברכות (נ"ג ע"א) ובשו"ע (רי"ז ו' והח"צ י"א) היה מהלך חוץ לדרך וראה אור וכן בהרי"ה בשמים, אם רוב הכרך נזכרים אינו מברך [על הגר - מפני שלא שבת, ועל הבשמים - מפני שמסיבתן לע"ז], רוב ישראל מברך, הרי דאולינן בחר רובא אף לענין ברכה ובאחרונים הוכיחו כן מעו"מ ע' הגרע"א (במטו קכ"א ע"ב) דאף בשבועה אולינן בחר רובא ואף שהיא גם בחומר "לא תשא". [ובגמ' (שם) דאף מחצה על מחצה מברך ויבוא להלן לנר"ד].

ב.

אמנם בנר"ד לכא"ו יש לדון בו דין "קבוע", שהרי לקח ממקום הקבועות, כמב' ביו"ד (ס' ק') בכמה דוכתי ובמנ"א (שם ס"ק י"ג) ברין ברכת הגר עצמה שהקשה מדוע ברוב גויים אינו מברך והרי הוא קבוע, [ותירושו דמנ"א אינו שייך בנר"ד, ולכא"ו אף לא תרוצו דהבית אפרים (ציינו הגרע"א שם)].

ג.

אבל העיר ח"א שליט"א שהן אמנם בתחילה כל חתיכה היא חה"ל ואינה בטלה, אבל כשחתכו שוב אינו חה"ל כמב' ביו"ד (ק"א ס"ו), וא"כ בטל ברוב, אכן מלבד מה שיש לדון על אופן זה, לא ברירא כלל דין "ביטול" לענין ברכה, באופן שאינו עולה עם דיני המשך בעמ' ב

חלק ב' -

ביאור הענין: ה. השותה שמגיע עד כדי שכרותו של לוג, דינו כשומה שפטור מכל המצוות, ואם קרא ק"ש אף ברעבד חייב לחזור ולקרוא בברכה. (פ"ב סק"א בשם הפ"ח ופ"ט ט'). וה"ה לתפילה וברכות, מ"ב (ס' קפ"ה סק"ל).

ג. כתב השו"ע (ס' רל"ב סוף ב') דאף סעודה קמנה אין לאכול בזמן מנחה גדולה, דחיישין שבמא ימשך. והרמ"א (שם) כתב דמנהג העולם להקל בסעודה גדולה בזמן מנחה גדולה, ומשום דסמכין על קריאת השמש שזוכרים להתפלל (והוא דין שומר). אבל סעודה גדולה בזמן מנחה קמנה (והיינו פלג המנחה) אין להתיר, ואין לסמוך על קריאת השמש בזה משום דשכיחא שכרות (פ"ב סק"ט). וגם בסעודה גדולה בזמן מנחה גדולה יש להחמיר שלא לסמוך על שומר מה"ט דשכיחא שכרות (פ"ב סק"ל).

והעולה מדברי הרמ"א, דאיכא ב' דרגות בחומר אכילת סעודה גדולה בזמן מנחה, דבזמן מנחה גדולה אסור לכתחילה, ואילו בזמן מנחה קמנה אסור אף מעיקר הדין, אף שהמעם בשתייהם הוא משום חשש שכרות. ואפשר דנפק"מ לדינא במי שאינו יכול להתפלל במנין לפני הסעודה והוצרך להיות בסעודה גדולה, האם יתפלל ביחידות לפני הסעודה, או יאכל ואח"כ יתפלל במנין, דלכאורה נראה דבזמן מנחה גדולה שהוא רק חומרא אין להתפלל ביחיד ויאכל קודם לתפילה, [ודוקא כשיש שומר דאל"כ אסור מעיקר הדין].

והנה הגדרת סעודה גדולה היא שיש הרבה מסוכים ורגילים לימשך בה, וכן ששכיח בה שתיות משקים המשכרים. דברמ"א מוכח שבסעודה נישואין או מילה חשיבה כסעודה גדולה, והוסף המ"ב (סק"ד) "וכן פרוין הבן, שיש שם הרבה בנ"א מסוכין וחד ועי"ז רגיל הברך להמשך". וצ"ע האידנא דלא שכח שכרות בסעודות אלו, שאין רגילים בשתיית יינות וכיו"ב בזה בשעור גדול, אמנם המעם הנוסף שיש בה הרבה מסוכים ורגילים להמשך בה שפיר איכא גם האידנא (וצ"ב מהו שיעור הרבה מסוכים). ולהנ"ל הנפק"מ היא האם אפשר להקל בסעודות אלו בזמן מנחה גדולה ולהתפלל לאחר שיש שומר, דאין לחוש שמא ימשך מחמת ריבוי המסוכים, או דלמא, שריבוי המסוכים גורם לשמחה יתירה ועלול להמשך בה ול"מ שומר.

ולפ"י בסעודת פורים אף בביתו ללא השתתפות מסוכים מרובים פעמים ששכיחא שכרות וא"כ צריך להזהר להתפלל לפני הסעודה אף בזמן מנחה גדולה משום חשש שכרות ובוה לא מהני שומר. ומצוי מאוד שקובעים זמן סעודת פורים בזמן מנחה קמנה, דאז לכו"ע מעיקר הדין סעודה גדולה דשכיחא בה שכרות אין להתחיל עד שיתפלל.

ולהנ"ל מתבאר דהא דבאוכלים רבים אמרינן דמדכרי אהרדי, מ"מ הוא מדין שומר, אבל הוכח שיש חשש שכרות לא מהני שומר כמ"ש הפ"ב שהובא לעיל (סק"ל). וכן מבואר במ"ב (בפתחה לס' תרס"ט) לענין שמיני עצרת, וז"ל "מה שנוהגין באיזה מקומות דאחר מנחה של יו"ט ראשון קובעים עצמן לשתות עד מעריב וכו' שלא כדון הוא מפני כמה טעמים. א. דקי"ל לעיל ס' צ"ט דאם שתה יין כדי רביעית אל יתפלל אף שיכול לדבר עדיין לפני המלך, וה"ה אם שתה שאר משקין המשכרים וכו'. אכן יש לחפש עליהם זכות, דרבים מדכרי אהרדי ולא יבואו לשכוח תפלת ערבית. אבל עכ"פ יש לזהר שלא לשתות או משקה המשכר".

ואפשר דבכה"ג עדיף אף בזמן מנחה גדולה להת' ביחידות מנחה כדי שלא לסעוד סעודת פורים קודם התפילה. ויש לחלק בין זמן מנחה גדולה דהוי רק חומרא וא"כ יסעוד ואח"כ יתפלל, לזמן מנחה קמנה דהוי מעיקר הדין ולכן יתפלל קודם ביחידות ורק אח"כ יסעוד.

ז. ואם כבר סעד וקיים ציווי חז"ל דעד דלא ידע בענין שאין יכול לדבר לפני המלך, כתב המ"ב (ס' צ"ט סק"ו) התחיל לשתות אחר שהגיע זמן תפילה והיה סבור שיהיה לו שהות להתפלל לאחר שיפוג מן היין המועט שהתחיל לשתות בדעת מיושבת ואח"כ נמשך לב לשתות יותר ונשתכר עד שלא נשאר זמן להפגי יינו מרם שיעבור זמן תפילה חשיב שונג ויש לו תשלומין. אבל אם התחיל לשתות סמוך לסוף זמן התפילה ודאי שאם ישתכר לא יוכל להפגי יינו בזמן קצר כזה הוי מויד ואין לו תשלומין.

ח. ולפמ"שנ"ל לעיל דזוהר ביותר לברך ברכת המזון קודם שיוגיע לדרגת שכרות שאין יכול לדבר לפני המלך, היה נראה ליתן עיצה לברך ברהמ"ז לפני שמרבה בשתיית היין, אלא דעי' בשלמי תודה (פורים ס' ל"א אות ב') שהביא מהגר"ז שברמב"ם (פ"ב ממגילה הלהט מ"ו) שכתב "ישותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות". מבואר דהובת שתיית היין היא דוקא בתוך הסעודה, שלא כתב דין שתיית יין בפנ"ע. [אמנם השו"ע כתב חובת שתיית היין בפנ"ע. וגם השמיט שחובת הסעודה כוללת בשר ויין וצ"ל למה השמיט ד' הרמב"ם הללו]. וכדברי הרמב"ם משמע מו' השאלות (פרשת ויקהל שאלתא ס' ו"ל): "ואמר רבא מתיב איניש למוכח ולמישתי וליאבסומי בפוריאי עד דלא ידע בין ארור המן לברך מרדכי".

אמנם הגרמ"ה וצ"ל בהליכות משה (פורים ס"ה, סעי' ה') כתב, דברירא כוונת הרמב"ם שיברך ברכת המזון קודם שיירדם, או דיירדם למשך זמן קצר ויקוץ ויברך, ופוסק שם שאם נרדם עד כשעה יכול עדיין לברך ברכת המזון.

והנה בגמ' הובא מימרא דרבא חייב איניש לבסומי בלי להוכיר אכילה ושתיה, אבל השאלות גרס "למיכיל ולמישתי" בהדי "לבסומי" והיינו משום דשתיית יין עד דלא ידע צריכה להיות בתוך הסעודה. וכתב שם לכא"ו המעם דחובת שתיית היין בתוך הסעודה ע"פ דברי הבה"ל (רי"ם תרצ"ה) שהביא דברי האחרונים המעם שתקנו חובת שתיית יין "מפני שכל הניסים שנעשו בימי הפורים היו ע"י משתה, תחילה נמרדה ושתיה ע"י המשתה וכאן אסתר. וענין המן ומפלתו ע"י משתה לכך חייבו להשתכר לזכור גם זה". וכיון ששתיית היין היה או בתוך סעודה תקנו כן שישתה יין בתוך הסעודה.

נתיבות רבותי

לחט הנהגות ושכדות מנדולי הדור זצוק"ל

למה נקרא שמו 'פורים'?

א.

במגילת אסתר (פרק ט, פס' טו) על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור. ועוד שם **במגילה** (פרק ג, פס' י) הפיל פור הוא הגורל וגו' הוא חודש אדר. ובגמ' **מגילה** (דף יג ע"ב) כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה, אמר נפל לי פור בירה שמח בו משה, ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד.

ויש לתמוה תמיהה רבת, דהנה מבואר כאן דלמה נקרא שם חג 'פורים' משום שהגורל של המן לא הצליח וטעה במחשבתו. אך לכאן צריך ביאור, כיון דהענין של הגורל היה מעט מן המעט מהנס הגדול והעצום של חג הפורים, שהרי המן ואחשוורוש רצו להרוג את כל שונאי ישראל ביום אחד ושלל לבדו וברחמיו הגדולים והמרומים ית"ש נחפז מחשבתם הרעה וניצלו ממות לחיים, והו"ל להיקרא 'נס ההצלה' חג החיים ועוד כהנה וכהנה, וכי למה נקבע שמו על שם הפור שהפיל המן עזה היה פרט קטן במהלך הנס הגדול.

והולם נתבאר בכל ספרי הקדמונים ובספרי דרוש וחסידות הענין של גורל המן הרשע, וכן **מראפשיץ ז"ע** בספרו **זרע קודש** (ריש פרשת שמות) מבאר שהמן הרשע שמח משום שאדר היה חודש קשה כידוע לידועי חן, ויש בהם כוח לסט"א, וע"י הפור שנפל בחודש אדר נהפך כל החודש לששון ושמחה כמו חודש אלול, דוגמת אלול שלפני ראש השנה כי ראש חודש ניסן הוא ג"כ ראש השנה (ריה, דף ב ע"א). ובזרע **קודש מועדים** (פורים, דה הפיל פור) שהמן רצה לסתום השפע ע"י מזל אדר שהוא דגים שסומים מהעץ.

ואפשר לומר בפשיטות הטעם שנקרא 'פורים' ע"ש הפור, משום האי ענין שהמן החליט בנפשו להמתין ולהטיל גורלות מתי זמן טוב להשמיד להרוג ולאדם... שהרי אחשוורוש העניק את 'טבעת המלך' להמן הרשע לעשות כפי רצונותיו השפלים, ולבאורה באותו רגע היה צריך לשכור כמה מאות חיילים ובו ביום להרוג תיכף ומיד רח"ל בשונאי ישראל עד הישמדם, אך מעשה שהיה לא כך היה, **אלא המן נשתתה והחל עם הישועים של 'מיסתיקה' וכדומה, והתחיל להפיל גורלות, מתי זמן טוב להרוג ומתי המל לא טוב...**

ואחר שכבר החליט להטיל גורלות, ויצא הגורל לעוד שנה שלימה לבאורה היה צריך להתייבש מלהמתין זמן כה רב אלא להרוג מיד את בני, ובפרט שידע שאחשוורוש מלך הפכפכך הוא ויכול לשנות דעתו [כפי שאכן היה], אך הוא 'שמח שמחה גדולה' שבחודש אדר מת משה רבינו ע"ה... ולא עוד אלא שהוסף לבדוק כל מיני בדיקות משונות וכפי שנכתב **במדרש** (אסתר, פרק ג, יא) שהמן הרשע בדק ג"כ באיזה יום בשבוע כדי להרוג וכן בחכמת המזלות ובכישוף... ולא עלה בדעתו להורגם מיד. **נמצא שבאמת זה היה עיקר הנס, שהמן לא הרג את בני באותו יום שקיבל על הטבעת אלא נשתתה עם רעיונות שונים של 'גורלות', וזה ההצלה הגדולה.**

ב.

אך באופן אחר אפשר לומר, שבאמת טמון כאן רעיון עמוק למה נקרא שמו 'חג הפורים' על שם הפור.

דהנה כתוב בתו"ק (בראשית, פרק ג, פסוק ג) שרחל אימנו ע"ה ילדה את יוסף הצדיק ע"ה, ותאמר אסף אלוקים את חרפת, ומפרש רש"י ז"ל (שם) ומדרש אגדה, כל זמן שאין לאשה בן אין לה במי לתלות סרחונה, משיש לה בן תולה בו 'מי שבר כלי זה, בןך, מי אבל תאנים אל, בןך' עכ"ק.

ומקשים העולם, וכי לאות התכוונה רחל הצדקנית ע"ה בשעה שכתה להוליד את יוסף הצדיק ולהעמיד שבט בכלל ישראל, שיהיה לה 'במי לתלות סרחונה'!?

אלא מבארים המפרשים, שבוודאי רחל אימנו הירה וידעה את המתנה הגדולה שזכתה לקבל בלידת בנה יוסף, אלא כוונתה הטהורה היה, שרצתה להודות לה' על כל הטוב והחסד שיצא מלידת יוסף, ואפילו על הדבר הפעוט ביותר רצתה להודות ולשבת לקו"ה, והוא שאמרה שגם על הדבר הקטן הזה שיהיה לה במי לתלות סרחונה גם על זה הפצה להודות להש"ת הטוב והמיטיב.

ולפי יסוד נפלא זה, אפשר לומר, שכאשר חכמינו ז"ל רצו לקבוע 'שם' לנס של פורים, וחשבו על 'שם' שיסמל את ההודיה והשבח להש"ת על כל פרט ופרט מהנס הגדול והעצום שזכו לו, החליטו בעצה אחת לקוראו 'פורים' על שם הפור שהפיל המן הרשע, דהיינו **שאפילו על הדבר הפעוט הזה שהמן לא הצליח בגורלו ולא עלתה מיימתו משום שלא ידע שמשה רבינו נולד בחודש אדר גם על פרט זה רצונו להודות ולשבח בכל לב ונפש לאבינו אב הרחמן, ועל כן קראו שמו 'פורים' על שם הפור.**

נתיבות ההלכה למעשה

המשך

רא' לזה מד' החת"ס (אה"ע, סי' קיח) לענין שנה מעוברת, שכ' דיכוונו לצאת יד"ח בקריאת פר' תצא, דהיינו שאפשר לצאת יד"ח מחיית עמלק גם בקריאתה באמצע השנה.

ועוד נר', כי אף יצאו יד"ח התקנה לקרות ד' פרשיות לפ"ד המשנ"ב (שם, ס"ב ב) שהביא דעת הב"י (שם) כי אם קראו הפרשיות באר"א א"י צ"ח לחזור ולקוראם באר"ב, והיינו שייצאו יד"ח בקריאתה בשבתות של חו' אדר ואף אם לא קיימה כצורתה ממש, אבל לד' הר"מ הא"י (שם) שצריך לחזור ולקרותם באר"ב, נראה דבכה"ג לא יצאו יד"ח.

ולכן בנידו"ד, כיון דהוי שעת הרחק גדול שלא יהיה להם אח"כ ס"ח, נכון שיקראו בשבת הפסקה, ומה גם שאמר לי הרב הנ"ל כי כל אלו אשר השאלה נוגעת לנביאים הם מאחינו הספרדים, ובוודאי מהני לן לדעת הב"י.

על הנסים ורצח' פורים שחל במוצ"ש

שאלה: אחר שנמשך בסעודה שלישית אחר צאת"כ, והל פורים במוצ"ש, אם יאמר ג"כ 'על הנסים' או רק 'רצח'.

תשובה: יאמר רק 'רצח'. והן ידועים ד' ה"ט"ו (סי' קפח, ס"ק י) והמנ"א (שם, ס"ק יח) אם הוי תרתי דסתרי כשמוכר שניהם, וק"ל כהמ"א בזה, כמש"כ השו"ע הרב (שם, סי' יז), וע"י הליכות משה שבת (פרק כו, ביאורים ס"ק טז), שהוכיח כי כן דעת בק"ו רביה"ק מצאנו ז"ע.

מ"מ היינו דווקא כשמוכר קודם 'רצח' ואח"כ 'עלה ויבוא', אבל באופן שחל פורים במוצ"ש, שכסדר ברכת המזון מוכיחים קודם 'על הסימ' ואח"כ 'רצח', בכה"ג ודאי הו"ל תרתי דסתרי, שהרי השבת קודם לפורים, וכן העלה בקצוה"ש (סי' מז, ס"ב ב), אמנם ע"י קיצור שו"ע (סי' מד, סי' יז), וע"י היטב בלשון השו"ע"ד (שם) ואכמ"ל.

הכנת קריאת המגילה בשבת שקודם פורים

שאלה: האם מותר להתלמד ולהכין המגילה בשבת.

תשובה: כן, ואף בתוך המגילה עצמה. דאף הפר"ח (סי' שח) שאסר מלטול המגילה בשבת, היינו דווקא בשבת שחל בו מ"ו, אבל בשאר שבתות מותר, וכמ"ש בדבריו הנרי"ח וזנפנ"ד זצ"ל בשלמות חיים (סי' נה, אות ד).

ולעצם עצם הכנת הקריאה לצורך מוצ"ש, כבר העלו בזה לדיותר בחליבות שלמה (פרק יח, אות ז) ובהליכות משה (סי' א, סי' ה), וע"י ש מעמם.

מרכז תורה והוראה יד הרמ"ה

רחוב הרב ז'ולטי 4 רמת שלמה ~ טל': 02-5715727

אור חדש על ציון תאיר - זכרו תורת משה

בשמחה רבה הננו לבשר על הופעת הספר 'הליכות משה - חנוכה ופורים' מתורת רבינו הגדול עמוד ההוראה מרן הגר"מ הלברשטאם וצוקללה"ה ונכלל בו: דיני חנוכה, דיני ומצוות יום הפורים, ארבע פרשיות, תענית אסתר, וחודש אדר ~ ניתן להשיגו בבית ההוראה ~

מרכז תורה והוראה יד הרמ"ה

רחוב הרב ז'ולטי 4 רמת שלמה ~ טל': 02-5715727

זמני קבלת קהל

ביקר: 8:30-9:15

צהריים: 13:15-14:15

ערב: 18:45-19:45

זמני השיעורים

שיעור בנמרא: 19:45

שיעור הלכה: 20:15

שב"ק אחה"צ: הצי שעה קודם הד"נ

מרכז תורה והוראה יד הרמ"ה

רחוב הרב ז'ולטי 4 רמת שלמה ~ טל': 02-5715727

זמני מענה הלכתי ביום הפורים בבית ההוראה ~

ביום ד' - פורים דפרוץ: קבלת קהל כרגיל

ביום ט"ו - פורים: בין 9-11, 4-5, ע"י רבני בית ההוראה

זמן קבלת קהל בפורים בבית מורינו הרב שליט"א ~

בין השעות 10:30-15:00

נדבת ידידנו הנכבדים

משפ' אפטר גרוט הנכבדה

אנטווערפן

לע"נ אביהם היקר, מכובדינו הנערץ רבות בשנים, אוצר יר"ש וחסד מיקורי ונכבדי קהל מחזיקי הדת ומקורב למרן הגר"ח קרייזוורט זצ"ל

מעש"ש מוה"ר נתן נטע בן רבי אריה ז"ל

נלב"ע ה' אדר תשפ"ג

ברכת מול טוב ליידינו העמוד ליימינו

תלמיד חביב ומו"ל פסקי מורינו הרב שליט"א בה"ל טהרה כש"ת הגאון רבי ח. יום טוב גולדמן שליט"א

מו"צ בבית ההוראה יד הרמ"ה ראש כולל זלמה בעיון משכנות יעקב - ר"ג ביישבת 'תולדות אברהם יצחק'

לרגל שמחת הולדת הבן נ"ו

ה"ר שיזון אביו ואמו לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ש ברוב תעני ונחת אמן